

Grensoverschrijdende samenwerking in stad en regio

Stad en regio hebben te maken met belangrijke maatschappelijke opgaven en een continu veranderende samenleving. Daarin blijft het zoeken naar de meest effectieve vormen van samenwerking tussen verschillende partijen. Op 9 mei kregen partners van Platform31 inspirerende praktijkvoorbeelden en nieuwe inzichten om die samenwerking vorm te geven. Een terugblik op de Dag van Stad en Regio 2017.

Door: Maite Gadellaa, Platform31

“Hoe gaan we om met duurzaamheid, met de verdeling van de nieuwbouw en met de woonruimteverdeling? Ymere streeft naar gemengde wijken, om verdringing van de lagere inkomens te voorkomen. Dit zijn grote opgaven voor stad en regio”, zegt Remco Pols, regiomanager Haarlemmermeer bij Ymere, naar aanleiding van zijn ervaringen met de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Ontwikkelingen, zoals groeiende sociale en economische verschillen tussen groepen en een toenemende druk op de woningmarkt, vragen om afstemming tussen regio’s en het verbinden van domeinen en partijen. Iets waar gaststad Amsterdam en Ymere in de MRA ondertussen veel ervaring mee hebben. Arjan van Gils, gemeentesecretaris gemeente Amsterdam, merkt dat die samenwerking

effectief blijkt, zolang je ambities als uitgangspunt neemt. “We moeten kijken naar wat nodig is om onze doelen te bereiken. En wat we dan met gemeenschappelijke inspanningen en samenwerking voor elkaar kunnen krijgen”, aldus Van Gils.

Samenwerking in de MRA

In de Metropoolregio Amsterdam werken 33 gemeenten en twee provincies en de Vervoerregio Amsterdam samen aan grote maatschappelijke opgaven. Veel partijen betekent veel belangen, en dat vraagt om een goede bestuurlijke netwerksamenwerking. Daarover vertelden Marjolein Stamsnijder (gemeente Amsterdam) en Herman Swen (gemeente Zaanstad). Zij kozen voor een lichte vorm van samenwerking, een convenant en een radicaal netwerkmodel (lees hierover ook

hun [blog](#)). Volgens Swen is het belangrijk om je te realiseren, en te benadrukken, dat goede samenwerking voor iedereen iets kost, maar ook iets oplevert: “Iedereen krijgt de lusten en de lasten binnen het MRA, en kleinere gemeenten moeten ook iets terug krijgen, ze moeten ook samen de successen vieren.”

De aanpak van grote opgaven, bijvoorbeeld in de MRA, vraagt niet alleen om samenwerking op bestuursniveau. Het betekent ook het betrekken van andere partijen, zoals woningbouwcorporaties bij woningbouwopgaven. Iets wat adviesbureau RIGO en de Gemeente Amsterdam bijvoorbeeld lieten zien in hun sessie over kansen van regionale samenwerking voor de woning- en vastgoedmarkt. Als zij één ding mogen meegeven over samenwerken is het dat “informatie delen, en het op zoek gaan naar nieuwe vormen om dat te doen, essentieel is”. Van Gils ervaart in de MRA ook dat delen en elkaar helpen uiteindelijk beter het maatschappelijk belang dienen: “Zo help je elkaar. Dit hoeft niet zo krampachtig te gaan, het gaat uiteindelijk om het maatschappelijk belang. En daar moeten alle partijen naar kijken. Woningproductie ligt momenteel veel bij ontwikkelaars, maar corporaties moeten hier ook hun rol pakken.

Grote ambities

Dankzij een spectaculair uitzicht over Amsterdam kon je de ambities van de MRA bijna voelen. Arjan van Gils vertelt daarover: “wij willen de derde economische regio van Europa zijn, we staan voor belangrijke sociale opgaven en we vinden het woonklimaat enorm belangrijk. Amsterdam heeft omliggende steden hard nodig om dit aan te pakken, te kunnen groeien en de druk op de stad te verlichten.” De ambities van Peter Savelberg, samen

met VNO-NCW en een aantal institutionele partijen initiatiefnemer van Tristate City, reiken nog veel verder dan de MRA. Die gaan voorbij stad of landsgrenzen. Hij ziet Nederland samen met Vlaanderen en Noord Rijn Westfalen als grote groene wereldstad. Savelberg: “Nederland moet naar buiten toe veel meer als magische driehoek gaan communiceren.” Hij benadrukt het belang van netwerken en het uitdagen van een stevig marketingconcept; “een verhaal van Nederland als de ‘dunbevolkte, organisch gegroeide metropool van de wereld’”, aldus Savelberg. Dit biedt volgens hem kansen om internationale investeerders aan te blijven trekken.

Het verhaal van Savelberg riep de nodige vragen op. Bijvoorbeeld over concurrentie versus samenwerking en over de inzet op schaalniveau. Wanneer verkoop je jezelf als Great Amsterdam, wanneer als Hightech campus, en wanneer als driehoek met buurlanden? Dit soort keuzes en dilemma’s werden ook besproken tijdens de sessie over de Proeftuin ‘Maak verschil’. In de proeftuin waren de provincie Fryslân, de regio Noordoost-Fryslân, het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK), VNG en IPO, samen met de lokale triple-helix partners van de regio Noordoost-Fryslân continu bezig met de afweging tussen lokale uitgangspunten en regionale en nationale belangen om de regio verder te helpen haar opgaven te realiseren. Siepie de Groot, van provincie Noordoost-Fryslân, benadrukt: “een goede samenwerking tussen bedrijfsleven, gemeenten en provincie, maar ook met het rijk is cruciaal. “Maar”, beveelt Ruben den Uijl van het ministerie van BZK aan op basis van de tussenresultaten van de proeftuin, “erken de verschillen tussen regio’s en zorg voor regionaal maatwerk in nationaal beleid.”

Belangrijke opgaven

Stad en regio lijkt dus baat te hebben bij een goede regionale samenwerking waarin zij elkaar aanvullen en versterken, om grote (internationale) ambities waar te maken en een sterke economische positie te verwerven. Maar in deze samenwerking moeten behoorlijk veel, en brede, maatschappelijke opgaven worden aangepakt. Tijdens de middagssessies op de Dag van Stad en Regio werden veel van deze opgaven besproken. Hoe zorg je er bijvoorbeeld

voor dat werknemers over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om zich aan te kunnen blijven passen aan de veranderende arbeidsmarkt? Dit vraagt samenwerking van bedrijfsleven, overheid en onderwijs. Veel deelnemers benadrukken: "het gaat niet alleen over competenties maar ook over het imago van laagopgeleiden én praktijkberoepen." En in het wereldcafé werd men bijgepraat over de Omgevingswet, werden er nieuwe plannen gesmeed en visitekaartjes uitgewisseld over het onderwerp 'relatie tussen stad en ommeland'.

Een van de belangrijkste opgaven waar stad en regio mee te maken krijgt is de energietransitie. De overvolle workshopszaal laat zien dat het onderwerp leeft, dat de urgentie wordt gevoeld: we moeten dit NU samen gaan doen. Anouk Corèl van Platform31 en Johan Duut van ProCap: "hoe krijgen we grip op de energietransitie? Hiervoor zijn nieuwe inzichten nodig en dat vraagt wat van samenwerking op allerlei niveaus." Iedereen is het erover eens dat er op hoger schaalniveau iets moet gebeuren, tegelijkertijd wordt ook het belang van een wijkgerichte aanpak omarmt. Over de rol van de gemeente en het Rijk blijkt meer discussie te zijn.

Grote dilemma's in samenwerking worden bij zo'n grote en belangrijke opgave als de energietransitie ineens heel duidelijk zichtbaar. Datzelfde geldt voor samenwerking bij vraagstukken rond regionale en onbegrensde ecosystemen. Marcel Michon (Buck Consultants International), Geert Teisman (wetenschappelijke board van Platform31) en Karen Dantzig (ministerie van BZK) gingen in gesprek met experts over de daarbij horende sturingsmechanismen. Want ook hier heb je te maken met samenwerking op allerlei (overheid)niveaus. En bij wie ligt dan de verantwoordelijkheid? Veel deelnemers raakten geïnspireerd door Teismans voorstel om bestuurskracht in te richten onder het credo: "ik ga er niet over, maar ik ga er wel voor." "Bestuurders die durven te experimenteren, verdienen lof", aldus een van de deelnemers. Samenwerken en experimenteren dus om de maatschappelijke vraagstukken van morgen te lijf te gaan.

Goed samenwerken

Samenwerken om grote maatschappelijke opgaven aan te pakken, op het gebied van economie, arbeidsmarkt, wonen, energie. Maar wat vraagt dit van ons, als organisatie en als mens? Hoe ga je bijvoorbeeld om met de kloof tussen leef- en systeemwereld? Als burger, of als ondernemer, bots je met goede initiatieven vaak aan tegen wat er beleidsmatig kan of niet kan. Dit vraagt wat van beleidsmakers en uitvoerders. Zij krijgen allerlei adviezen: "Laat de 'vinkjes-mentaliteit' los, luister naar bewoners en burgers en sta echt open voor hun initiatief!" Maar het vraagt ook wat van je organisatie en van de initiatiefnemers zelf. Vooral doorzettingsvermogen, vindt Roland Draaijer, voorzitter van Wielervereniging Ede, die daar het 'open club principe' toepast en daarmee heel veel partijen aan elkaar verbindt. "Volhouden, lef tonen en je ambities laten zien", aldus Draaijer. Willem van Boekel, inspirator, adviseert om niet alleen je ambities te laten zien, maar ook om jezelf te laten zien: "Voor goede samenwerking is moed nodig. Je moet je openstellen, kwetsbaar durven zijn. Investeer niet alleen in de inhoud van het project maar besteed ook tijd aan de persoonlijke relatie".

Met een beetje lef en creativiteit je ambities waarmaken. Dat klinkt hartstikke mooi, maar voor een goede samenwerking heb je ook bepaalde competenties nodig. Femke Bax van Platform31 licht toe: "Iedereen heeft een eigen voorkeursstijl in samenwerken. Inzicht in de eigen samenwerkingsstijl en kennis van andere stijlen kan nuttig zijn. Hoe beter u kunt wisselen tussen stijlen, hoe sneller u effectief over de inhoud kunt praten." Daarnaast kan het effectief zijn om de communicatieniveaus en fasen van een samenwerkingsproject in de gaten te houden. "Het

kan goed helpen om eens van een afstandje te kijken naar welke fase je zit of op welk niveau je praat, bijvoorbeeld om te verklaren hoe het komt dat je maar niet vooruit komt met je projectgroep of waarom dingen stroef gaan”, aldus Bax.

Ook het slim gebruiken en delen van nieuwe vormen van informatie is essentieel voor een goede samenwerking, zoals al ter sprake kwam bij de regionale samenwerking voor de woning- en vastgoedmarkt. Maar ook om bijvoorbeeld vraagstukken over de leefbaarheid in binnensteden aan te pakken. “Het gebruik van data in binnensteden, van parkeerdata en mobiliteitsgegevens tot consumentenbestedingen, staat nog in de kinderschoenen”, zegt Barbara Heebels van Platform31. “Terwijl het verbinden van verschillende real time en statische data, het slim interpreteren hiervan en vervolgens het handelen naar deze inzichten grote mogelijkheden bieden voor het vitaliseren van binnensteden.”

Complexe opgaven en grote ambities maken samenwerking in de dagelijkse praktijk niet makkelijk. Openheid, lef en experimenteren blijken de grootste genoemde delers in het succes van effectieve samenwerking. Niet alleen de praktijk, maar ook het volle programma van de Dag van Stad en Regio vraagt nogal wat van haar deelnemers. Maar zoals Swen al benadrukte: investeren in goede samenwerking kost wat, maar het levert ook wat op. Zo ook de Dag van Stad en Regio. Daar waar de partners van Platform31 investeerden: in hun relaties, in discussies over maatschappelijke vraagstukken, in grensoverschrijdende samenwerking en in hun competenties om invulling daaraan te geven. En waar zij wat ontvingen:

onconventionele oplossingen om opgaven aan te pakken, nieuwe inzichten, ervaringen en onverwachte ontmoetingen.

Excursies

Met ‘een sprong over het IJ: een kijkje in de keuken’ liet Beaumont Communicatie zien hoe een intensief participatietraject bijdraagt aan het verbeteren van de verbindingen aan het IJ (lees meer hierover in het [blog](#)).

Anne-Miek Fokkens (Eigen Haard), Roxy Lute (Academie van de Stad) en Annemarie Verschoor (Stichting Voedseltuin IJplein) namen de deelnemers mee naar de Vogelbuurt met een bezoek aan de voedseltuin op het IJplein, waar buurtbewoners samenwerken en de opbrengst delen met Resto van Harte en de voedselbank. Een voorbeeld van samenwerking tussen partijen in maatschappelijke projecten die bijdraagt aan leefbaarheid in de wijk.

Met bijzondere dank

De Dag van Stad en Regio 2017 werd mede mogelijk gemaakt door gaststad gemeente Amsterdam en de volgende experts: Arjan van Gils, Marjolein Stamsnijder, Lisan Wilkens, Charlotte Hilbrand, Lex Brans (gemeente Amsterdam), Remco Pols (Ymere), Herman Swen (Gemeente Zaanstad), Hans van der Reijden (RIGO), Peter Savelberg (Tristate City Europe), Siepie de Groot (regio Noordoost Fryslân), Alan Laws (Stadsregio Leeuwarden), Ruben den Uijl, Karen Dantzig (ministerie van BZK), Johan Duut (ProCap), Johan Stuijver (House of Skills, Gemeente Amsterdam), Sascha Baggerman (Restauratie Opleidingsprojecten), Sander Baljé (ministerie OCW), Marcel Michon (Buck Consultants International), Geert Teisman (wetenschappelijke board Platform31), Janneke Wessels (provincie Overijssel), Rob Roskes (provincie Gelderland), Roland Draaijer, voorzitter van Wielervereniging Ede, Lida van Tilburg en Erika Sollie (Beaumont Communicatie), Anne-Miek Fokkens (Eigen Haard), Roxy Lute (Academie van de Stad) en Annemarie Verschoor (Stichting Voedseltuin IJplein) en Willem van Boekel.

Wilt u actief bijdragen aan de Dag van Stad en Regio 2018? Neem dan nu alvast contact op met Sabina Gietema:
E sabina.gietema@platform31.nl
M 06 5794 1933